

V Bruseli 30. 5. 2017
COM(2017) 248 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Rozvoj škôl a excelentná výučba: kľúč pre výborný štart do života

{SWD(2017) 165 final}

1. Úvod

Investovanie do ľudí, a najmä mladých ľudí, predstavuje pre Európu hlavnú prioritu. V decembri 2016 Európska komisia v dokumente „Investícia do európskej mládeže“¹ predstavila iniciatívy, ktoré kladú dôraz na význam vytvárania *nových príležitostí pre mladých ľudí*. Hlavným posolstvom je skutočnosť, že kvalita vzdelávania je rozhodujúca pre vyhliadky a životné šance mladých ľudí. Táto iniciatíva vychádza z dokumentu „Nový program v oblasti zručností pre Európu“.² Vzdelávanie zohráva významnú úlohu aj v rámci európskeho piliera sociálnych práv³. Toto oznámenie je súčasťou balíka iniciatív, ktoré sa zameriavajú na školy, vysokoškolské vzdelávanie a sledovanie uplatnenia absolventov. Predstavuje reakciu na závery Európskej rady z decembra 2016.⁴ Zároveň podporuje cieľ udržateľného rozvoja OSN č. 4, ktorý sa týka vzdelávania.⁵

Vysoká kvalita vzdelávania pre všetkých pomôže Európe dosiahnuť jej hospodárske a sociálne ciele. Dobré vzdelávanie tvorí základy inkluzívnych a odolných spoločností. Predstavuje východisko pre úspešnú profesionálnu kariéru a najlepšiu ochranu proti nezamestnanosti a chudobe. Podporuje osobný rozvoj a kladie základy pre aktívne občianstvo. Dobré vzdelávanie podporuje výskum a vývoj, inováciu a konkurencieschopnosť. Aby však spoločnosti mohli profitovať z týchto výhod, musí byť vysokokvalitné vzdelávanie dostupné pre všetkých.

Školy zohrávajú rozhodujúcu úlohu v celoživotnom vzdelávaní, a preto sú potrebné opatrenia na zlepšenie kvality a výkonnosti v oblasti školského vzdelávania⁶. Zo súčasnej situácie v Európe je jasné, že niet priestoru na prehnanú spokojnosť. V rámci Európskej únie existuje pestrá rozmanitosť škôl a vzdelávacích systémov. Zároveň však prakticky všetky členské štáty čelia viacerým kľúčovým výzvam.

- **Na úrovni školského vzdelávania existujú nedostatky v rozvoji kompetencií.** Najnovšie výsledky prieskumu PISA organizácie OECD poukazujú na to, že jeden z piatich žiakov má vážne ťažkosti pri rozvoji dostatočných schopností v oblasti čítania, matematiky a vedy. Títo mladí ľudia sa potom častejšie stretávajú so značnými prekážkami, ktoré ich celý život brzdia prizačleňovaní sa do spoločnosti a hľadani práce. Okrem toho je podiel žiakov v Európe, ktorí dosahujú veľmi dobré výsledky, relatívne nízky: dokonca aj tie členské štáty EÚ, ktoré dosahujú najlepšie výsledky, zaostávajú za vyspelými ázijskými krajinami.⁷ Mnohým mladým ľuďom chýbajú náležité digitálne zručnosti⁸. Ďalším kľúčovým problémom je nedostatok formálnej

¹ COM(2016) 940, 941.

² COM(2016) 381.

³ COM(2017) 250

⁴ Závery, ktoré prijala Európska rada 15. decembra 2016.

⁵ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/education/>

⁶ Výzvy uvedené v tomto oznámení sa týkajú všeobecného vzdelávania, ale aj odborného vzdelávania v školskom prostredí.

⁷ Európska komisia (2016), *PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe (Výsledky EÚ a prvotné závery týkajúce sa politiky vzdelávania v Európe)*. Podiel žiakov, ktorí dosiahli slabé výsledky v oblasti vedy, sa v období rokov 2012 až 2015 zvýšil zo 16,6 % na 20,6 % a v oblasti čítania zo 17,8 % na 19,7 %, pričom v matematike podiel stagnoval približne na úrovni 22 %. Podiel žiakov s najlepšimi výsledkami v oblasti vedy predstavuje 24 % v Singapure a 15 % v Japonsku. Žiadny z členských štátov EÚ nemá porovnateľné výsledky.

⁸ Európska komisia (2015), *Being young in Europe today – digital world (Byť mladý v dnešnej Európe – digitálny svet)*.

kvalifikácie. Napriek skutočnosti, že mnohé členské štáty dosiahli značný pokrok pri znižovaní podielu osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou na úroveň hlavného cieľa v rámci stratégie Európa 2020, ktorým je 10 %, školskú dochádzku predčasne ukončuje ešte stále príliš veľa mladých ľudí.

- **Potenciál školského vzdelávania, pokiaľ ide o podporu rovnosti a sociálnej spravodlivosti, nie je vždy celkom naplnený.** Hoci údaje z hodnotenia PISA⁹ poukazujú na znižovanie rodových rozdielov v matematike a prírodných vedách, rodové stereotypy ešte stále vedú k rozdielnemu zastúpeniu v oblasti prírodných vied a IKT, a preto im treba venovať väčšiu pozornosť. Z údajov navyše vyplýva, že výsledky vo vzdelávaní vo veľkej miere závisia od sociálno-ekonomického zázemia žiaka. V priemere viac ako tretina mladých ľudí zo znevýhodneného prostredia v EÚ dosahuje vo vzdelávaní slabé výsledky. Je to štyrikrát viac ako u ich vrstovníkov, ktorí pochádzajú zo zvýhodnenejšieho prostredia. U žiakov z prostredia migrantov a rómskych žiakov sa k tomu pridávajú aj ďalšie špecifické problémy. Tieto rozdiely prehlbujú spoločenskú nerovnosť¹⁰, ktorá by mala byť naopak potláčaná. Prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave je základným predpokladom pre odolnejšiu a rovnoprávnejšiu spoločnosť. Príklady Estónska a Fínska sú dôkazom, že školské vzdelávacie systémy môžu dosahovať vysokú úroveň, a to nielen vo výsledkoch, ale aj v otázke rovnosti.
- **Tempo technologických a digitálnych zmien má významný vplyv na naše hospodárstva a spoločnosti – školy musia lepšie reagovať na túto novú realitu.** Mnohí z dnešných školákov budú neskôr pracovať na takom druhu pracovných miest, ktoré dnes ešte ani neexistujú. Už dnes si 90 % všetkých súčasných pracovných miest vyžaduje aspoň určitú úroveň digitálnych zručností¹¹. Vybaviť mladých ľudí pevne stanoveným súborom zručností alebo vedomostí už nestačí, potrebujú rozvíjať svoju odolnosť a schopnosť prispôbiť sa zmenám. Aj v diskusnom dokumente o využívaní globalizácie sa uznáva, že pre spoločnosť, ktorá sa stáva čoraz mobilnejšou a digitálnejšou, sú potrebné nové spôsoby učenia. Ako sa zdôrazňuje v diskusnom dokumente o sociálnom rozmere Európy, vzdelávacie systémy treba zmodernizovať tak, aby podporovali tvorivosť a kritické zmýšľanie, ako aj podnikateľského ducha¹².

Riešenie týchto výziev si vyžaduje reformy. Je to úloha pre členské štáty, keďže sú zodpovedné za navrhovanie vzdelávacích systémov, a riešenia sa budú líšiť v závislosti od národných, regionálnych a miestnych špecifik. EÚ môže pri dodržaní zásady subsidiarity zohrávať užitočnú rolu pri podpore členských štátov v ich snahách o reformy. Spolupráca na úrovni EÚ poskytne členským štátom analýzu údajov, spoločné využívanie dôkazov, identifikáciu osvedčených postupov a ponúka príležitosti na výmenu skúseností a vzájomné učenie. Tento druh dobrovoľnej spolupráce ponúka členským štátom pridanú hodnotu pri prijímaní informovaných rozhodnutí.

Existujú tri oblasti, ktoré si vyžadujú opatrenia a v ktorých podpora na európskej úrovni môže pomôcť vyriešiť uvedené výzvy:

1. vytvorenie lepších a inkluzívnejších škôl;

⁹ Prieskum Programu OECD pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA) z roku 2015.

¹⁰ Európska komisia (2016), *Monitor vzdelávania a odbornej prípravy za rok 2016*.

¹¹ Správa o digitálnom pokroku Európy 2017, SWD(2017) 160.

¹² COM(2017) 240, COM(2017) 206.

2. **podpora učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl v záujme excelentnosti výučby a vzdelávania; a**
3. **správa a riadenie školských vzdelávacích systémov: zlepšenie účinnosti, spravodlivosti a efektivity.**

V tomto oznámení sa pre každú z týchto oblastí stanovuje opatrenie EÚ na pomoc členským štátom pri riešení týchto problémov. Európsky semester je hnacou silou reformy, a to najmä prostredníctvom odporúčaní pre jednotlivé krajiny v oblasti vzdelávania. Európska únia môže pomôcť tým členským štátom, ktoré hľadajú oporu vo svojom reformnom úsilí. EÚ taktiež ponúka členským štátom finančnú a technickú podporu, predovšetkým prostredníctvom programu Erasmus+, európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj služby na podporu štrukturálnych reforiem.

Charakteristickým znakom európskych školských vzdelávacích systémov je diverzita, a neexistuje jedno riešenie, ktoré by vyhovovalo všetkým. Členské štáty majú zároveň spoločný záujem na zlepšení výsledkov vzdelávania. Je potrebné v plnej miere využiť všetky dostupné nástroje na vnútroštátnej úrovni i na úrovni EÚ s cieľom sprístupniť vysokokvalitné vzdelávanie pre všetkých. Komisia je pripravená úzko spolupracovať s členskými štátmi.

2. Vytvorenie lepších a inkluzívnejších škôl

Zámerom Komisie, s cieľom doplniť opatrenia prijaté v členských štátoch, je:

- zintenzívniť spoluprácu medzi školami lepším sprístupnením **školských partnerstiev a mobility žiakov v rámci programu Erasmus+** a obohatiť digitálne a medzikultúrne učenie podporovaním účasti na **eTwinning**,
- vyvinúť **nástroj na hodnotenie vlastných digitálnych schopností**, aby mohli školy v EÚ, ktoré si to želajú, zhodnotiť svoj stav na základe spoločných kritérií a aby boli podporované v snahe efektívnejšie využívať technológie pre vzdelávanie v digitálnom veku.¹³ Pri používaní tohto nástroja sa školy môžu rozhodnúť, že budú podávať správy o svojom pokroku v oblasti **dostupnosti, používania, kompetencií a postojov vo vzťahu k informačným a komunikačným technológiám, čím sa vytvorí databáza** so zastúpením všetkých zúčastnených členských štátov,
- podporovať pokrok na úrovni školského vzdelávania v oblasti **prírodných vied, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM)** vyzdvihovaním najlepších postupov pri vytváraní prepojení a vyvíjaní spolupráce medzi vysokoškolským vzdelávaním, výskumom, ekonomickou činnosťou a školami na úrovni EÚ a účinným riešením rodových rozdielov a stereotypov v oblastiach STEM, s využitím programu Erasmus+,
- propagovať a podporovať experimentálne politiky v oblasti rozvoja **viacjazyčnej pedagogiky a vyučovania v rozmanitých triedach** ako súčasť pracovného programu Erasmus+ na rok 2018,
- nadviazať na pozorovania výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím a podporiť spoluprácu medzi **Európskou agentúrou pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania** a členskými štátmi na ich žiadosť, pri vykonávaní ustanovení o vzdelávaní z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím,

¹³ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>

- Ďalej podporovať členské štáty, aby v dostatočnej miere poskytovali **vysokokvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve** a zintenzívniť snahu pomôcť im vzájomne sa učiť a identifikovať, čo funguje najlepšie.

2.1 Podpora všetkých žiakov pri rozvoji ich kompetencií

Všetci mladí ľudia musia mať príležitosť rozvinúť celú škálu kľúčových kompetencií. Patrí medzi ne schopnosť čítať a písať, cudzie jazyky, matematika, prírodné vedy, digitálne a programovacie zručnosti a občianske a sociálne kompetencie, ale aj kompetencie v oblasti podnikania a prierezové zručnosti, ako je kreativita a kritické myslenie. Napriek dôležitosti týchto kompetencií ich nie všetci mladí ľudia rozvíjajú v plnej miere. V európskom rámci z roku 2006 týkajúcom sa kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie¹⁴ sa podporuje získavanie takýchto kompetencií. Jeho preskúmanie, ktoré bolo oznámené v dokumente „Nový program v oblasti zručností pre Európu“ pomôže ďalej posilniť rozvoj kompetencií v rámci vzdelávania a odbornej prípravy. Pre školy to znamená aj zmenu spôsobu učenia.

Prepojenie učenia so skúsenosťami z reálneho života prináša lepšie výsledky. Učenie založené na projektoch a problémoch, skúsenosti získavané na pracovisku alebo učenie v prostredí komunitných služieb zvyšujú motiváciu mladých ľudí, dávajú obsah predmetov do širšieho kontextu a ponúkajú príležitosti pre rozvoj sociálnych, občianskych a podnikateľských kompetencií¹⁵. Vzdelávanie v oblasti prírodných vied, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM) je účinnejšie vtedy, keď je prepojené s hospodárskymi, environmentálnymi a sociálnymi výzvami alebo s umením a dizajnom, a preukazuje tak svoju relevantnosť pre každodenný život¹⁶.

Digitálne technológie môžu zlepšiť učenie a podporiť inováciu na školách. Digitálne technológie môžu pri správnom používaní obohatiť proces učenia a podporiť rozvoj nad rámec digitálnych kompetencií. V súčasnosti však len štvrtinu európskych školákov učia digitálne zdatní učitelia¹⁷. Digitálne technológie môžu podporiť komunikáciu a spoluprácu v školách a medzi školami a zlepšiť účasť žiakov a ich rodín na školskom živote.

Školy musia podporovať všetkých žiakov a reagovať na ich špecifické potreby. Školy, ktoré venujú pozornosť rôznym potrebám rôznych žiakov, dosahujú lepšie výsledky. Má to aj rodový rozmer. Školy, ktoré sa otvárajú jazykovej a kultúrnej rozmanitosti svojich žiakov a podporujú integráciu, majú pozitívny vplyv na schopnosť učenia sa u všetkých detí¹⁸. Toto však nie je vždy obvyklý postup. Niektoré členské štáty EÚ čelia ťažkostiam pri poskytovaní

¹⁴ 2006/962/ES.

¹⁵ Európska komisia/EACEA/sieť EURYDICE (2016), Entrepreneurship Education at School (Vzdelávanie v oblasti podnikania na školách). Pozri aj rámec pre kompetencie v oblasti podnikania: <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp>.

¹⁶ Európska komisia (2015), Science Education for Responsible Citizenship (Vzdelávanie v oblasti vedy pre zodpovedné občianstvo).

¹⁷ Európska komisia (2013) Survey of Schools: ICT in Education Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's schools (Prieskum škôl: IKT vo vzdelávaní. Referenčné porovnanie prístupu k technológiám, ich používania a postojev k nim v európskych školách).

¹⁸ Európska komisia (2015) Language teaching and learning in multilingual classrooms (Jazyková výučba a vzdelávanie vo viacjazyčných triedach). Komisia plánuje v pracovnom programe Horizont 2020 na roky 2018 až 2020 podporiť výskumné projekty zamerané na integráciu detí migrantov do vzdelávacích systémov EÚ (cieľový termín prijatia je v októbri 2017).

prístupu k inkluzívnemu, kvalitnému vzdelávaniu žiakom so zdravotným postihnutím¹⁹. V niektorých mestách a regiónoch značná časť školákov doma nehovorí jazykom, ktorý sa používa na vyučovaní. Najmä deti migrantov, ktoré prišli nedávno, potrebujú ciele programy na to, aby sa lepšie integrovali v škole.²⁰ V mnohých krajinách chýba rómskym a iným etnickým menšinám prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu.

2.2. Zlepšenie učenia zahrnutím nových foriem spolupráce

Spolupráca pomáha školám obohatiť proces učenia a výsledky a lepšie podporiť mladých ľudí pri rozvíjaní kompetencií, ktoré potrebujú. Patrí sem spolupráca s miestnymi službami, komunitnými organizáciami, podnikmi a univerzitami, ale aj spolupráca medzi školami. Mladým ľuďom, ktorým hrozí predčasné ukončenie štúdia, prospieva úzka spolupráca so sociálnymi službami alebo pracovníkmi s mládežou. Včasná interakcia s poradcami v oblasti kariéry, podnikateľmi a akademikmi pomáha mladým ľuďom pripraviť sa na budúce zamestnanie a ďalšie štúdium²¹. Pri predmetoch, ako sú veda alebo šport, študenti využívajú výhody spolupráce medzi ich školami a inými poskytovateľmi vzdelávania, podnikmi a občianskou spoločnosťou²². Nie všetky školy však majú dostatočnú externú podporu alebo podporujú nevyhnutnú spoluprácu medzi vlastnými učiteľmi, nepedagogickými pracovníkmi, žiakmi a rodičmi²³.

Šikanovanie, kybernetické šikanovanie a násilie negatívne vplyvajú na psychiku a výsledky dieťaťa v škole.²⁴ Fyzické a duševné blaho sú predpokladmi úspešného vzdelávania. Existujú dôkazy o tom, že stratégie, do ktorých sú zapojení učitelia a rodičia, sú najúčinnjšími pri riešení všetkých foriem šikany.²⁵ S cieľom obmedziť šikanovanie a násilie sa deti musia učiť o tolerancii a diverzite. To isté sa týka aj bezpečnosti online a zodpovedného používania sociálnych médií.

Uplatňovanie celoškolského prístupu zlepšuje výsledky vzdelávania, inkluzívnosť a rovnosť²⁶ V rámci tohto prístupu sa o zlepšenie kvality školy usiluje celá škola spolu s externými zainteresovanými stranami a miestnou komunitou. Online platformy „European Toolkit for Schools“ (Európsky súbor nástrojov pre školy) a „School Education Gateway“ podporujú tento prístup a sú dostupné na dobrovoľnej báze pre všetky európske školy, pričom podporujú partnerskú výmenu a pomáhajú pri zlepšovaní metód organizácie, vyučovacích praktík a procesu učenia²⁷. V rámci programu Erasmus+ sa podporujú partnerstvá európskych

¹⁹ Organizácia Spojených národov, Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím (2015): Záverečné pripomienky k pôvodnej správe Európskej únie, CRPD/C/EU/CO/1 z 2. októbra 2015.

²⁰ Európska komisia navrhla vo svojom Akčnom pláne pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín niekoľko podporných opatrení v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy detí migrantov. COM(2016) 377 final.

²¹ INCLUDE-ED <http://creaub.info/included>; Európska sieť pre rozvoj politik celoživotného poradenstva, www.elgpn.eu.

²² Európska komisia (2015): Science Education for Responsible Citizenship (Vedecké vzdelávanie pre zodpovedné občianstvo).

²³ RESL.eu – Reducing early school leaving in Europe (Znižovanie predčasného ukončenia školskej dochádzky v Európe), www.uantwerpen.be/en/projects/resl-eu/.

²⁴ OECD (2017), *PISA 2015 (zväzok III)*.

²⁵ Ttofi, M.M., Farrington, D.P. (2011): „Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: a systematic and meta-analytic review“, *Journal of Experimental Criminology*, zv. 7, č. 1, 27 – 56.

²⁶ Európska komisia (2015): Celoškolský prístup na boj proti predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky.

²⁷ <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/toolkitsforschools.htm>.

škôl, pomáha sa školám rozširovať ich kontakty a umožňuje sa cezhraničná partnerská výmena.²⁸

eTwinning²⁹ je najväčšia komunita pre školy v Európe. Viac ako 460 000 učiteľov a 4 z 10 škôl v Európe už boli jej súčasťou. eTwinning ponúka bezpečné online prostredie pre cezhraničné vzdelávacie projekty, poskytuje školám jednoducho dostupné nástroje na zlepšenie ich ponuky digitálneho učenia a podporuje medzikultúrne a cezhraničné kontakty medzi učiteľmi a žiakmi. Zahrnutie jeho používania do všetkých škôl v Európe môže pomôcť zlepšiť digitálne zručnosti a otvoriť pre triedy nové možnosti.

2.3 Zlepšenie prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve

Vysokokvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve vytvára základy pre účinný a spravodlivý vzdelávací systém. Pripravuje deti na prvý stupeň základného vzdelávania, podporuje akademické výsledky na všetkých ďalších stupňoch a má mimoriadne pozitívny vplyv na deti zo znevýhodnených podmienok a z prostredia migrantov. Z výsledkov PISA vyplýva, že u pätnásťročných mladých ľudí, ktorí neabsolvovali predprimárne vzdelávanie, je trikrát väčšie riziko, že budú dosahovať slabé výsledky, než u tých, ktorí absolvovali viac ako rok takéhoto vzdelávania³⁰. Investícia do vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve znižuje potrebu väčšej miery výdavkov v neskorších fázach vzdelávania, v ktorých sú náklady na vyrovnanie rozdielov medzi veľmi dobrými a slabými výsledkami žiakov vyššie³¹.

Problémom je poskytovanie vysokokvalitného vzdelávania a starostlivosti v ranom veku a prístup k nemu. Účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve sa zvýšila,³² naďalej však zostáva problémom pre deti vo veku nižšom ako tri roky a predovšetkým pre znevýhodnené deti. Účasť, dostupnosť a kvalita sú nerovnomerne rozložené v rámci krajín, ako aj medzi nimi. V 25 členských štátoch dopyt po starostlivosti o deti presahuje ponuku, nedostatky v kvalite sú často spájané s nedostatočnou kvalifikáciou pracovníkov a obmedzenými príležitosťami na profesijný rozvoj³³. Odborníci z členských krajín a Európska komisia spoločne identifikovali zásady kvality a päť kľúčových oblastí pre opatrenia: prístup, pracovná sila, učebný plán, hodnotenie a monitorovanie, správa a financovanie³⁴.

Vykonávanie uvedených usmernení by malo významný prínos z hľadiska výsledkov vzdelávania malých detí a všetky deti vrátane detí z ohrozeného prostredia by získali možnosť počiatočnej výhody pri dosahovaní úspechu v škole.

²⁸ Pri príležitosti 30. výročia programu Erasmus – majú v roku 2017 vďaka opatreniu „Move2Learn, Learn2Move“ mladí ľudia, ktorí sa zúčastňujú na projektoch eTwinning, možnosť cestovať a stretnúť sa so svojimi rovesníkmi v rámci svojej vzdelávacej skúsenosti. Komisia vyhodnotí túto iniciatívu z roku 2017 a na základe výsledkov tohto vyhodnotenia môže zväziť podobnú iniciatívu v budúcnosti, bez nepriaznivého vplyvu na rozpočet programu Erasmus+.

²⁹ www.etwinning.net.

³⁰ OECD (2016): *Low-performing students: why they fall behind and how to help them succeed* (Študenti so slabými výsledkami, prečo zaostávajú a ako im pomôcť uspieť).

³¹ Cunha, F. et al. (2006), „Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation“, *Handbook of the Economics of Education*, zv. 1, Amsterdam, Severný Holland.

³² Rada v strategickom rámci ET 2020 stanovila kritérium EÚ, na základe ktorého sa vyžaduje, aby sa na VSRD zúčastňovalo najmenej 95 % detí vo veku od štyroch rokov do veku povinnej školskej dochádzky. V roku 2014 predstavovala celoeurópska miera účasti 94,3 %.

³³ Siet' EURYDICE (2014), Policy Brief Early Childhood Education and Care (Prehľad politiky v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve).

³⁴ Európska komisia (2014), *Návrh kľúčových zásad rámca kvality pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve*. Správa pracovnej skupiny pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve.

3. Podpora učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl v záujme excelentnosti výučby a vzdelávania

Zámerom Komisie pri dopĺňaní opatrení prijatých v členských štátoch je:

- ponúknuť **usmernenia v oblasti politik týkajúce sa kariéry a odborného rozvoja učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl** podporou partnerského učenia v rámci ET 2020 vo forme rôznych odborných seminárov a jeho prepojením s európskym medziodvetvovým sociálnym dialógom v oblasti vzdelávania,
- prostredníctvom podpory programu Erasmus+ **zjednodušiť prístup budúcich učiteľov k príležitostiam získať praktické skúsenosti s výučbou v zahraničí a podporovať tieto príležitosti,**
- rozvíjať **online komunity a zdroje** pre pracovníkov škôl vrátane nových príležitostí v rámci eTwinning pre študentov učiteľstva, online sietí pre učiteľov na začiatku kariéry a ich mentorov, online kurzov (napríklad aj hromadné otvorené online kurzy), výmeny najlepších postupov medzi poskytovateľmi počiatočného vzdelávania učiteľov a rámca digitálnych kompetencií s cieľom podporovať sebahodnotenie a rozvoj učiteľov,
- pokračovať v budovaní synergií **s OECD s cieľom vytvoriť spoločné porovnávacie údaje o pracovníkoch škôl** okrem iného na základe účinnejšieho zberu spoločných údajov o učiteľoch a vedúcich pracovníkoch škôl v sieti EURYDICE³⁵ a v rámci činnosti OECD.

3.1. Zatraktívnenie učiteľských povolání

Základom excelentného vzdelávania sú kvalitní, motivovaní a vysoko cenení učitelia. V mnohých členských štátoch je však problémom klesajúca prestíž tohto povolania a nedostatok pracovníkov, čo bráni rozvoju kvality školského vzdelávania³⁶. Cieľom väčšiny štátov je prilákať širšiu skupinu vhodných kandidátov na učiteľské povolania a motivovať a podporovať ich pri podávaní vynikajúceho výkonu v tomto náročnom povolaní

Kvalitnejším výberom a náborom možno identifikovať ľudí s najvyšším potenciálom pre vyučovanie a pritiahnúť do tohto povolania širšiu škálu skúseností. V niektorých krajinách sa žiadatelia hodnotia nielen podľa akademických výsledkov, ale aj na základe širšieho rozsahu schopností a postojov³⁷. V prípadoch, keď je to v členských štátoch relevantné, sa to môže spojiť so snahou riešiť výraznú rodovú nerovnosť vo výučbe a prilákať nových učiteľov z iných povolání a nedostatočne zastúpených skupín.

Pre atraktívnosť povolania sú dôležité plat, zmluvné postavenie a jasné kariérne vyhliadky. V niektorých členských štátoch učiteľské povolania v porovnaní s inými profesiami prehrávajú v boji o tých najlepších. Učitelia často zarábajú výrazne menej, ako je priemer u pracovníkov s terciárnym vzdelaním: platy sa pohybujú v rozsahu od 74 %, na úrovni predprimárneho vzdelávania, do 92 % na úrovni vyššieho sekundárneho vzdelávania³⁸. V krajinách s veľmi nízkou úrovňou platov alebo nedostatočnou istotou zamestnania je veľmi

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

³⁶ Európska komisia (2013), Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe (Štúdiá o politických opatreniach na zvýšenie atraktívnosti učiteľského povolania v Európe).

³⁷ Európska komisia/EACEA/sieť EURYDICE (2013), Key Data on Teachers and School Leaders (Kľúčové údaje o učiteľoch a vedúcich pracovníkoch škôl v Európe).

³⁸ OECD (2016), Education at a Glance 2016: OECD indicators (Súhrnné informácie o vzdelávaní v roku 2016: ukazovatele OECD). Údaje za 22 členských štátov EÚ.

ťažké prilákať nových zamestnancov a obsadiť voľné pracovné miesta kandidátmi s najvyššou kvalifikáciou. Učiteľom záleží aj na kvalite ich prípravy a uvedenia do zamestnania, ako aj na lepších príležitostiach v rámci kariéry³⁹. K pozitívnemu vnímaniu kariérnych vyhliadok z pohľadu učiteľov prispievajú jasne stanovené úrovne kompetencií a štruktúra kariéry.

3.2. Učiteľstvo: povolanie zahŕňajúce vzdelávanie počas celej kariéry a spoluprácu

Kvalita vzdelávania učiteľov si vyžaduje viac pozornosti. Počiatočné vzdelávanie učiteľov je účinnejšie, keď sa teória pedagogiky spojí so znalosťou daného predmetu aj s dostatočnou praxou v triede⁴⁰. Študenti učiteľstva musia byť pripravení na spoluprácu a odborný rozvoj počas celej kariéry, na rôznorodosť, s ktorou sa v triedach budú stretávať, a na používanie digitálnych technológií ako samozrejmosť. Vo viacerých členských štátoch sa prejavuje nízka účasť na kontinuálnom profesijnom rozvoji alebo jej nedostatočné zameranie. Kontinuálny profesijný rozvoj musí byť prístupný, cenovo dostupný a relevantný. Zapojením škôl a učiteľov do vymedzenia tém a oblastí, ktoré si vyžadujú pozornosť, sa môže prispieť k zvýšeniu kvality tohto rozvoja⁴¹.

Učítelia potrebujú na začiatku kariéry osobitnú podporu. Na začiatku vykonávania tohto povolania je skutočné prostredie školy pre mnohých učiteľov veľmi náročné a niektorí z nich toto povolanie opúšťajú. V súčasnosti sa skutočné uvedenie do školskej praxe dostane iba 6 z 10 nových učiteľov⁴², pričom programy uvedenia do povolania, v ktorých sa spája odborná, sociálna a personálna podpora vrátane mentorstva, pomáhajú novým učiteľom rozvíjať ich kompetencie a odolnosť. Zvyšuje sa tak kvalita výučby a znižujú sa náklady na finančne náročný odchod z povolania⁴³.

Vysokovýkonní učítelia spolupracujú. Ako účinné formy partnerskej spolupráce sa čoraz viac presadzujú postupy vyučovania v rámci tímu, pozorovanie ostatných učiteľov a širšie profesijné vzdelávacie spoločenstvá, ale stále nejde o normu v celej Európe⁴⁴. Učítelia musia byť schopní a ochotní pracovať a vzdelávať sa v tímoch – s ostatnými učiteľmi, vo viacodborových školských tímoch a spoločne s externými partnermi, aby mohli skvalitniť skúsenosti žiakov so vzdelávaním.

K vzdelávaniu učiteľov môžu prispieť prostredie spolupráce a digitálne technológie. Stále prevažujú tradičné semináre a kurzy odbornej prípravy mimo školy. Tieto metódy možno doplniť inováciami v oblasti vzdelávania, ako sú napríklad partnerské siete spolupráce, hromadné otvorené online kurzy a spoločné využívanie otvorených vzdelávacích zdrojov, a môže sa nimi pomôcť pri odstraňovaní prekážok účasti⁴⁵.

EÚ prostredníctvom programu Erasmus+ podporuje profesijný rozvoj pracovníkov škôl. Granty sú k dispozícii pre študentov učiteľstva, učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl, ktorí sa

³⁹ Európska komisia (2013), tamže.

⁴⁰ OECD (2014), TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning (Výsledky TALIS 2013: Medzinárodný pohľad na výučbu a vzdelávanie).

⁴¹ The Teaching Profession in Europe (Učiteľské povolanie v Európe) (2015).

⁴² Európska komisia/EACEA/sieť EURYDICE (2015), The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies (Učiteľské povolania v Európe: Postupy, postoje a politiky).

⁴³ Európska komisia (2010), Developing coherent and system-wide induction programmes for beginning teachers: a handbook for policymakers (Vývoj koherentných a systémových úvodných programov pre začínajúcich učiteľov: príručka pre tvorcov politik), SEC(2010) 538 final.

⁴⁴ OECD (2014) tamže.

⁴⁵ Tamže.

chcú zúčastniť na kurzoch odbornej prípravy, umiestňovaní pedagogických pracovníkov v školách alebo pracovných stážach v zahraničí. Prostredníctvom programu eTwinning EÚ podporuje dobrovoľnú spoluprácu a partnerské vzdelávanie medzi učiteľmi v rámci online kurzov a na spoločných podujatiach odbornej prípravy.

3.3. Podpora vedenia v oblasti vzdelávania

Účinné vedenie školy má pozitívny vplyv na študijné výsledky, kvalitu výučby a motiváciu pracovníkov. Z výskumu vyplýva, že vedenie založené na vízii, ktorá je spoločná pre všetkých pracovníkov, rodičov a miestnu komunitu, má zásadný význam pre rozvoj a inovácie⁴⁶. V niektorých členských štátoch sa však vedúce pracovné pozície v oblasti vzdelávania vnímajú ako málo atraktívne⁴⁷. Vedenie školy zvyčajne zahŕňa náročnú kombináciu úloh spojených s manažmentom aj výučbou. Vedúci pracovníci školy často nemajú prípravu či priebežnú podporu, ktorú na vykonávanie týchto rôznorodých úloh potrebujú.

V mnohých krajinách prinieslo zvýšenie samostatnosti škôl vyššiu zodpovednosť vedúcich pracovníkov škôl. Vedúcim pracovníkom škôl to umožňuje preusporiadať časový harmonogram a prístup k výučbe, podporiť rozvoj školy a rozdeliť zodpovednosť medzi širšiu skupinu pracovníkov. Tieto zmeny si však vyžadujú primerané zdroje a podporu⁴⁸. Nábor, príprava a profesijný rozvoj vedúcich pracovníkov škôl má základný význam pre zvýšenie výkonu školy.

4. Správa a riadenie školských vzdelávacích systémov: zlepšenie účinnosti, spravodlivosti a efektivity

Zámerom Komisie pri dopĺňaní opatrení prijatých v členských štátoch je:

- v nadväznosti na existujúcu spoluprácu, stratégie zamerané na zručnosti a školské zdroje vypracovať **v spolupráci s OECD** opatrenia technickej podpory **orientované na dopyt** s cieľom pomôcť členským štátom, ktoré z vlastnej iniciatívy hľadajú pomoc, navrhnúť a vykonať rozsiahle reformy školského vzdelávania. Podporu možno poskytnúť prostredníctvom útvarov Komisie, napríklad prostredníctvom služby na podporu štrukturálnych reforiem, a finančných nástrojov EÚ (napr. európske štrukturálne a investičné fondy a Erasmus+),
- navrhnúť **vypracovanie spoločnej správy o účinnosti a efektívnosti výdavkov v školskom vzdelávaní**, so zapojením príslušných výborov Rady a útvarov Komisie. Táto činnosť bude vychádzať z prebiehajúcej spolupráce s OECD a môže viesť k vypracovaniu politického usmernenia o investovaní do školského vzdelávania v partnerskej spolupráci s členskými štátmi EÚ, ktoré o to prejavia záujem, a so zainteresovanými stranami.

⁴⁶ OECD (2016), School Leadership for Learning (Vedenie školy pre výučbu).

⁴⁷ SWD(2012)0374.

⁴⁸ VO-raad/EFEE/ETUCE (2015), Professional Autonomy, Accountability and Efficient Leadership and the role of employers' organisations, trade unions and school leaders (Odborná samostatnosť, zodpovednosť a účinné vedenie a úloha zamestnancov organizácií, odborových zväzov a vedúcich pracovníkov škôl).

- spoločne s členskými štátmi EÚ a zainteresovanými stranami vytvoríť cielené politické usmernenie o **zabezpečovaní kvality** na základe partnerského poradenstva⁴⁹ a partnerského vzdelávania.

4.1. Školské zdroje: primerané a efektívne investovanie

V Európe nájdeme pestrú paletu vzdelávacích systémov, kultúr a okolností, ale problémy spojené s riadením a financovaním sú podobné. Problematické je napríklad jasné stanovenie zodpovednosti za financovanie a prispôsobenie školskej siete demografickým zmenám⁵⁰. Členské štáty EÚ pridelujú na školské vzdelávanie významné množstvo zdrojov – v priemere viac ako 3 % HDP⁵¹. Správne využívanie týchto zdrojov má zásadný význam pre efektívnosť celkových verejných výdavkov krajiny.

Čo najlepšie využívanie obmedzených zdrojov na zvýšenie výkonu všetkých študentov má rozhodujúci význam. Z prieskumov PISA vyplýva, že nemožno dosiahnuť efektívne výsledky vzdelávania pri financovaní pod minimálnou úrovňou. Niektoré členské štáty neinvestovali v dostatočnej miere na dosiahnutie kvalitných dlhodobých výsledkov⁵². Pri porovnateľnej miere výdavkov však niektoré členské štáty dosahujú lepšie výsledky než iné štáty. Posilnením spolupráce medzi oblasťami politiky v rámci vzdelávania a hospodárstva možno dosiahnuť zlepšenie dôkazovej základne a dospieť ku konsenzu o tom, čo pri investíciách do vzdelávania skutočne funguje. Medzi problémy patria investície do infraštruktúry vrátane digitálnej infraštruktúry a prepojitelnosti, ako aj do ľudského kapitálu⁵³. Podľa konkrétnych potrieb vypracovaná podpora v rámci politik, zameraná na reformu vzdelávania v členských štátoch, môže prispieť k zlepšeniu riadenia školských systémov a zvýšiť účinnosť a spravodlivosť.

4.2. Spojenie samostatnosti a zabezpečovania kvality

Súhra medzi samostatnosťou škôl a zodpovednosťou si vyžaduje pevný ale flexibilný systém zabezpečovania kvality⁵⁴. V súčasnosti prevláda trend smerujúci k decentralizácii a zvýšenej samostatnosti škôl. Zvýšením samostatnosti škôl v oblasti školskej praxe a organizácie alebo pri využívaní finančných zdrojov získavajú školy viac možností prispôbiť sa svojim osobitým potrebám a miestnej situácii. Výhody tohto prístupu však závisia od schopnosti škôl efektívne plánovať a riadiť svoj vlastný rozvoj, ako aj od miery zodpovednosti, ktorú majú voči rodičom, miestnym komunitám a orgánom vzdelávania.⁵⁵ Z výsledkov prieskumov PISA vyplýva, že samostatnosť škôl vedie k lepšiemu dosahovaniu základných zručností, ak sa spája so zodpovednosťou. Mechanizmy zabezpečovania kvality sa v rámci Európy výrazne líšia⁵⁶, ale niektoré problémy, ktoré pri nich vznikajú, sú rovnaké.

⁴⁹ V rámci partnerského poradenstva sa spoja odborní partneri z vnútroštátnych verejných správ s cieľom poskytovať externé poradenstvo krajine, ktorá požiadala o podporu pri reforme vzdelávania.

⁵⁰ OECD (v spolupráci s Európskou komisiou): School Resources Review (Prehľad školských zdrojov), <http://www.oecd.org/education/schoolresourcesreview.htm>.

⁵¹ Eurostat, všeobecná štatistika verejných financií.

⁵² Európska komisia (2016), *Monitor vzdelávania a odbornej prípravy za rok 2016*.

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_en

⁵⁴ Predbežná správa pracovnej skupiny pre školy v rámci ET 2020, *Zabezpečovanie kvality pre rozvoj škôl*, apríl 2017.

⁵⁵ Hanushek, E. A., Link, S., a Woessmann, L., (2013), „Does school autonomy make sense everywhere? Panel estimates from PISA“, *Journal of Development Economics*, zv. 104, s. 212 – 232.

⁵⁶ Európska komisia (2015), *Porovnávacie štúdiá o zabezpečovaní kvality v systémoch školského vzdelávania v EÚ: Politiky, procesy a postupy. Záverečná správa*.

Patria medzi ne otázky, ako stanoviť ciele a merať pokrok vzdelávacích systémov a vzdelávania študentov; ako navrhnuť zabezpečovanie kvality pre čoraz decentralizovanejšie a mnohoúrovňové vzdelávacie systémy; ako podporiť dialóg a kultúru dôvery medzi zainteresovanými stranami; či ako stanoviť priority v oblasti ľudských a finančných zdrojov.

Zabezpečovanie kvality by sa posilnilo vytvorením primeraných nástrojov a procesov v oblasti kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov. V mechanizmoch zabezpečovania kvality by sa malo zohľadniť školské prostredie a dobré podmienky pre žiakov, ako aj rozvoj kompetencií študentov. Tento vyvážený prístup si vyžaduje kvantitatívne aj kvalitatívne údaje⁵⁷. Školy a miestne zainteresované strany musia investovať do budovania kapacít, aby určili najvhodnejšie nástroje a ukazovatele s cieľom monitorovať pokrok študentov aj rozvoj školy a budovať spoločné porozumenie spôsobu interpretácie údajov. To by sa malo doplniť mechanizmami externého monitorovania, ako sú napríklad národné alebo regionálne hodnotenia škôl a/alebo rozsiahle posudzovanie študentov. Prechodom z prístupu založeného na „odškrtávaní“ formálneho dodržiavania pravidiel a postupov na prístup podpory zameraný na rozvoj školy sa zvyšuje úroveň a zlepšujú výsledky vzdelávania⁵⁸.

5. Záver – cesta vpred

Zlepšenie vzdelávania je ústredný bod iniciatívy Komisie s názvom Investícia do európskej mládeže. Ústrednú úlohu pri budovaní vyhliadok mladých ľudí zohráva najmä kvalita škôl. V škole sa kladie základ úspechu v profesijnom živote. Predstavuje jedinečnú šancu na sociálnu mobilitu. Nie vždy je to ale tak. Nové údaje z prieskumov PISA sú pre Európu výzvou na prebudenie: podiel žiakov s nedostatočnými výsledkami v prírodovedných predmetoch prudko stúpol zo 16,6 % v roku 2012 na 20,6 % v roku 2015. Bez formálnej kvalifikácie ukončuje školskú dochádzku 11 % žiakov. Ak sa takéto nedostatky v školskom vzdelávaní nebudú riešiť, znížia sa životné šance miliónov mladých ľudí.

Pre budúcnosť Európy je nevyhnutné zabezpečiť, aby bolo vysokokvalitné vzdelávanie realitou pre všetkých mladých ľudí. V diskusnom dokumente o sociálnom rozmere Európy z apríla 2017⁵⁹ sa zdôrazňuje, že vzdelávanie patrí medzi faktory, ktoré budú v čoraz väčšej miere určovať budúcnosť našich spoločností a hospodárstiev. V Rímskej deklarácii z 27. marca 2017 sa 27 členských štátov zaväzuje usilovať sa o „sociálnu Európu: ...Úniu, v ktorej dostanú mladí ľudia najlepšie vzdelanie a najlepšiu odbornú prípravu, v ktorej môžu študovať a nájsť pracovné príležitosti na celom kontinente“⁶⁰.

Úsilie zamerané na dosiahnutie spoločného záväzku. Zlepšovanie školského vzdelávania musí patriť medzi najvyššie priority. Platí to pre členské štáty aj pre EÚ a vyžaduje si to posilnenú spoluprácu. Úlohou členských štátov je reformovať svoj systém školského vzdelávania. Komisia je pripravená podporiť ich využitím nástrojov a procesov EÚ. Osvedčeným nástrojom v oblasti reforiem je predovšetkým európsky semester. Je potrebné ďalej rozvíjať ďalšie činnosti, napríklad dobrovoľnú spoluprácu v rámci ET 2020, aby z nich členské štáty mohli získať čo najlepšiu pridanú hodnotu. Predovšetkým je potrebné v úplnej

⁵⁷ Predbežná správa pracovnej skupiny pre školy v rámci ET 2020, *Kontinuita a zmeny v rozvoji žiakov*, apríl 2017.

⁵⁸ Závery Rady o zabezpečovaní kvality pri podpore vzdelávania a odbornej prípravy, 20. mája 2014.

⁵⁹ COM(2017) 206

⁶⁰ Rímska deklarácia, deklarácia vedúcich predstaviteľov 27 členských štátov a Európskej rady, Európskeho parlamentu a Európskej komisie, 25. marca 2017.

miere využiť Monitor vzdelávania a odbornej prípravy, ktorý členskými štátmi pomôže pri prijímaní informovaných politických rozhodnutí založených na dôkazoch. Pre budúcu spoluprácu je kľúčová otázka, či sa má stanoviť ambicióznejšie kritérium v boji proti predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky. Ďalším významným problémom je spôsob, ako čo najlepšie využiť program Erasmus+, aby mohlo viac mladých Európanov získať skúsenosti so vzdelávaním v zahraničí a zvýšiť existujúce kapacity na podporu rozvoja a inovácie v školskom vzdelávaní a vo vzdelávaní učiteľov.

Úspech bude závisieť od posilnenej spolupráce. Na samite o vzdelávaní, ktorý je plánovaný na druhú polovicu roka 2018, sa bude riešiť rovnosť vo vzdelávaní a hľadať spôsoby, ako vo vzdelávaní lepšie podporiť znevýhodnené skupiny. Bude to prvá príležitosť diskutovať o budúcnosti európskej spolupráce vo vzdelávaní, a najmä v školskom vzdelávaní.